

Un binomi immortal: Tennessee Williams i el cinema

Xavier Jiménez

Tennessee
Williams

Una de les frases més emblemàtiques atribuïdes a l'univers de Tennessee Williams, afirmava que el temps era la distància més llarga que existia entre dos punts. El dia 25 del mes de febrer, aquesta línia temporal va arribar al XXV aniversari de la seva mort, i encara que el món de la literatura i la societat en general hagi assistit a nombrosos canvis des de l'any 1983, les seves històries plenes de tragèdies, sexualitat, mort i violentes relacions familiars, continuen vigents com si es tractessin d'un recorregut atemporal de la condició humana, i on a més del seu llegat artístic, la seva figura es perpetua com una icona fonamental dins la literatura nord-americana, i mundial per extensió —bàsicament teatre—. A més de la rellevància que els seus texts varen suposar per al cinema, on les diferents adaptacions d'obres com *A streetcar named desire* (*Un tranvia llamado deseo*, Elia Kazan; 1951) o *Cat on a hot tin roof* (*La gata sobre el tejado de zinc*, Richard Brooks; 1958), varen significar la construcció d'algunes de les obres mestres que es desenvoluparen durant el darrer període del Hollywood més purament clàssic.

La vida de Tennessee Williams (pseudònim de Thomas Lanier Williams), va estar marcada per un ascens meteòric a les més altes esferes de la socie-

tat americana i per una densa i llarga relació amb la indústria cinematogràfica, dues direccions que varen conduir la major part de la seva vida. Els èxits i reconeixements varen abrusar des d'un primer moment la carrera del jove escriptor nascut a Columbus —Mississipi—, que durant aquesta etapa inicial va rebre el premi de la crítica de Nova York per *The glass menagerie* (1945), el Pulitzer per *A streetcar named desire* (1948) i el posterior triomf a Broadway d'aquesta mateixa obra, dirigida per Elia Kazan i protagonitzada per Marlon Brando, que tornarien a repetir tres anys després en la seva translació al cinema.

La relació directa amb el cinema va començar a l'any 1950, una data que va marcar l'inici de Williams com el dramaturg i escriptor per excel·lència d'un Hollywood que vivia una etapa de relleus generacionals a tots els nivells, i on les trencadores històries que relatava a les seves obres, varen gaudir d'una posició privilegiada durant un llarg període de temps —anys cinquanta i seixanta; encara avui en dia, la seva obra continua considerant-se un referent ineludible per les presents i futures generacions de guionistes. La seva mort va marcar un tancament simbòlic de la millor tradició teatral que ha existit mai a la literatura nord-americana, que va començar Eugene O'Neill al primer terç

La noche de la iguana

—1900/1930— del segle passat, va desenvolupar el mateix Williams i que va concloure finalment Arthur Miller, mort recentment l'any 2005.

Els començaments i per tant primers contactes amb el món de l'espectacle, foren des d'un punt de vista objectiu un somni fet realitat, però com a contraposició, xoquen directament amb la seva darrera època emmarcada dins la dècada dels setanta, on la figura de Williams va donar pas a un home envoltat de greus problemes d'alcohol i drogues, oblidat pel seu brillant i recent passat, i que d'alguna manera passava a engrassar la llista de personatges maleïts, devorats per la seva pròpia personalitat i grandiloqüència, un paral·lelisme molt semblant als seus personatges protagonistes: habitants incompresos assenyalats per un destí tràgic, moralment perduts i físicament castigats per una vida desgraciada.

La temàtica de l'obra de Tennessee Williams gira sobre un eix cabdal, i que no n'és un altre que el sud dels EUA; els estats de Nova Orleans, Louisiana, Mississipi..., i fins i tot Mèxic o Itàlia, conformen el territori on els personatges de Williams són retratats sota una atmosfera salvatge, passional, calorosa, on els instints i els impulsos més primaris afloren d'un manera primitiva i per moments violenta, com es pot notar a la pantalla en els casos

paradigmàtics de Marlon Brando o Paul Newman, que interpreten la figura d'un antiheroi, compost de marginació i soledat, que arrossegueu una vida de perdedors i que somien amb un alliberament intern de les seves pors.

El realisme confrontat a la fantasia és l'element amb què Williams juga per mostrar la lluita del personatge, simbolitzat igualment amb l'oposició entre societat i individu, que funcionen com a arquetipus on ens descriu una preeminència masculina sobre una suposada debilitat femenina, arrodonit amb secrets inconfessables per part de tots els personatges protagonistes, tan dels films com de les obres i novel·les.

Les adaptacions més destacades al cinema de part de l'obra de Williams són les següents:

- *The glass menagerie* (*El zoo de cristal*, Irving Rapper; 1950).
- *A streetcar named desire* (*Un tranvía llamado deseo*, Elia Kazan; 1951).
- *The rose tattoo* (*La rosa tatuada*, Daniel Mann; 1955).
- *Baby doll* (Elia Kazan, 1956).
- *Cat on a hot tin roof* (*La gata sobre el tejado de zinc*, Richard Brooks; 1958).
- *The fugitive kind* (*Piel de serpiente*, Sidney Lumet; 1959).
- *Suddenly, last summer* (*De repente, el último verano*, Joseph L. Mankiewicz; 1959).
- *Summer and smoke* (*Verano y humo*, Peter Glenville; 1960).
- *The roman spring of Mrs. Stone* (*La primavera romana de la señora Stone*, José Quintero; 1961).
- *Sweet bird of youth* (*Dulce pájaro de juventud*, Richard Brooks; 1962).
- *Period of adjustment* (*Reajuste matrimonial*, George Roy Hill; 1962).
- *The night of the iguana* (*La noche de la iguana*, John Huston; 1964).
- *This property is condemned* (*Propiedad condenada*, Robert Altman; 1966).

Crida l'atenció que la majoria d'actrius i actors que representaren en el cinema les històries de Tennessee Williams, guardaven força similituds amb la vida que plantejava als seus microcosmos, existint una convergència evident amb la personalitat d'algunes de les actrius i actors com en Marlon Brando, Anna Magnani, Burt Lancaster, Elizabeth Taylor, Montgomery Clift o Vivien Leigh, totes amb unes històries reals a las seves espatlles que es varen veure atrets per les enormes possibilitats que oferien els textos del dramaturg nord-americà.

Durant aquest recorregut cinematogràfic són d'aturada obligatòria títols com *A streetcar named desire*, on es va donar a conèixer Marlon Brando, Elia Kazan va aconseguir l'impuls necessari per establir-se dins l'estrellat dels directors a Hollywood i Vivien Leigh va ser rescatada del monstre de *Gone with the wind* (*Lo que el viento se llevó*, Victor Fleming; 1939), després d'una dècada d'alts i baixos, i que va sorprendre per la seva composició del personatge de Blanche DuBois.

Paul Newman i Elizabeth Taylor, amb l'inevitable presència de Burl Ives, protagonitzaren una tragèdia grega entorn a la mort del patriarca i la disputa per la seva herència a *Cat on a hot tin roof*, on la versió cinematogràfica va modificar la tendència homosexual del personatge de Paul Newman, mentre que a l'obra de teatre era un matis més que evident, i que a la vegada va funcionar com una declaració de Tennessee Williams mateix a l'opinió pública. Richard Brooks va repetir amb *Sweet bird of youth*, on novament la frustració personal, la hipocresia i les tenses relacions personals suposaven l'essència de la història, amb Paul Newman novament com a protagonista.

Joseph L. Mankiewicz va estrenar l'any 1959 *Suddenly, last summer*, on el trio Elizabeth Taylor, Katharine Hepburn i Montgomery Clift vivia una experiència traumàtica entorn a foscors secrets del passat, a una de les obres més biogràfiques de Tennessee Williams i amb Nova Orleans com a territori matriu de la història.

The roman spring of Mrs. Stone i *The night of the iguana* són les dues grans darreres aportacions de Tennessee Williams a la causa cinematogràfica. A la primera —dirigida per José Quintero— el gícoló Warren Beatty i la madura Vivien Leigh protagonitzaven una història emplaçada a la ciutat de Roma. Amb *The night of the iguana*, un dels grans mestres dels cinquanta i seixanta com John Huston s'apropava per primera vegada a un text de Williams, on el trio femení compost per Ava Gardner, Deborah Kerr i Sue Lyon atabalaven a Richard Burton, abans pastor protestant i ara guia turístic, sota el càlid ambient d'un altre territori estranger, en aquesta ocasió Mèxic.

Són aquestes les aportacions més reconegudes de la ploma de Williams al cinema, una relació que va continuar durant els setanta i vuitanta, però en aquesta ocasió més enfocada cap a produccions televisives o *remakes* de les versions originals. Alguns exemples són: *The glass menagerie* (Anthony Harvey, 1973), *A streetcar named desire* (John Erman, 1984), *Cat on a hot tin roof* (Jack Hofsis, 1985), *Sweet bird of youth* (Nicolas Roeg, 1989) o la nova versió dirigida per Paul Newman de *The glass menagerie*, l'any 1987.

La mort de Tennessee Williams va saltar als mitjans de comunicació el 26 de febrer de l'any 1983, després de trobar el seu cos a l'habitació 1302 de l'hotel Elysse a la ciutat de Nova York. El mite acabava de crear-se, ja que a més de tota una vida dedicada a la literatura, al cinema i a rebre reconeixements generalitzats, la polèmica va envoltar-lo fins el darrer moment de la seva vida. Es parla oficialment d'un accident domèstic —ofegament amb una tapa d'un pot de pastilles— però altres veus parlen de sobredosi (alcohol, drogues) o fins i tot, des de cercles familiars, defensen la possibilitat d'un assassinat; el que és cert per damunt de totes aquestes conjetures, és el deute que mantenen la literatura i el cinema cap a aquest escriptor, que va provocar una renovació clau dins del teatre nord-americà, on va incorporar al seu imaginari col·lectiu històries que mesclaven crues realitats amb fantasies, envoltat tot d'una aura de simbologia sexual ambigua, repressió religiosa i en general la presència d'una confrontació entre món i personatge, un potencial que el cinema no va deixar passar, i d'on va extreure alguns dels seus clàssics més recordats dels darrers temps. ■

The roman spring of Mrs. Stone

